

چگونگی اجرای میزگرد آموزشی

مبانی آموزش،
حرفه معلمی

تألیف و ترجمه
دکتر نیره شاه‌محمدی
افشین چمن‌آرا

آموزش و هنر معلمی

اشاره

همان‌طور که در شماره قبل اشاره شد، در میزگرد آموزشی، معلمان، مدیران، راهنمایان تعلیماتی، بازرسان آموزشی و سایر بازدیدکنندگان، از طریق مشاهده معلمان و دانش‌آموزان در فرایند آموزش، به همراه بحث و گفت‌وگوی معنی‌دار، پس از مشاهده و تجزیه و تحلیل اطلاعات، نه تنها تجربیات خود را مبادله می‌کنند و چیزهای جدیدی در راستای بهبود عملکرد آموزش یاد می‌گیرند، بلکه با مشارکت خود، به ارتقای آگاهی و توسعه صلاحیت‌های حرفه‌ای معلمان یک مرکز آموزشی کمک می‌کنند. در این روش، مشاهده کلاس یک معلم معمولاً به‌طور داوطلبانه یا به‌صورت درخواستی صورت می‌گیرد و معلمان مشاهده‌گر نیز از بین معلمان سرآمد مدرسه، منطقه یا استان انتخاب می‌شوند و افراد کارآموده‌ای هستند که توانایی آن‌ها در ارتقای عملکرد تحصیلی تمامی دانش‌آموزان کلاسشان به اثبات رسیده است.

دانش‌آموزان آن را حل کند.

● مشاهده

گروهی کوچک و متشکل از سه تا پنج نفر، از چهار کلاس و هریک به مدت ۳۰ دقیقه، بازدید می‌کنند. در این روز، معلمانی که کار کلاسی آن‌ها مشاهده می‌شود، لازم است از قبل دانش‌آموزان خود را از این موضوع مطلع کنند و برای آن‌ها توضیح دهند که معلمان هم می‌کشند از یکدیگر چیزهایی یاد بگیرند؛ درست مثل کاری که دانش‌آموزان انجام می‌دهند.

هنگامی که معلمان مشاهده‌گر از راه می‌رسند، در می‌زنند و به آرامی به انتهای کلاس، جایی که هیچ اختلالی در فرایند آموزش ایجاد نشود، می‌روند. در آنجا آن‌ها به مشاهده و یادداشت‌برداری در زمینه کاربرد راهبردهای آموزشی خاص توسط معلم می‌پردازند. در سطح فردی، معلمان مشاهده‌گر می‌توانند راهبردهای آموزشی خاص مورد علاقه خود را مشاهده کنند؛ مثل اینکه معلم از راهبردهای پرسشی یا سازمان‌دهنده‌های گرافیکی استفاده می‌کند. همچنین، هر مشاهده‌گر بررسی می‌کند که چگونه معلم اهداف آموزشی درس را با دانش‌آموزان در میان می‌گذارد.

با تعیین نکاتی که مشاهده می‌شوند، معلمان مشاهده‌گر از آنچه طی ۱۰ تا ۱۵ دقیقه تدریس کلاسی دیده‌اند، یادداشت‌برداری می‌کنند. نکته قابل ذکر آن است که در این روش، به عملکرد کلاسی معلم بر طبق روال‌های رایج نمره داده نمی‌شود و کلاس و شیوه تدریس او سرزنش نمی‌شود، بلکه بیشتر رفتارهای او مشاهده و نکات مرتبط یادداشت می‌شوند. با استفاده از روش میزگرد آموزشی، معلمان یاد می‌گیرند یادداشت‌های توصیفی دقیقی بردارند و به دانش‌آموزان و تکالیفی که انجام می‌دهند، توجه خاصی بکنند. در پایان مشاهده، تیم مشاهده‌گر از معلم و شاگردانش تشکر می‌کنند.

● بحث و گفت‌وگو درباره میزگرد

پس از بازدید از کلاس‌ها، مشاهده‌کنندگان مشاهدات خود را منعکس می‌کنند. برای این کار یادداشت‌هایشان را بررسی و نکات مهم آن‌ها را روی برچسب‌هایی می‌نویسند. سپس مسئول برگزاری میزگرد (با تذکر این نکته که هدف ارزیابی معلم مورد مشاهده نیست) جلسه را شروع می‌کند. پس از آن هر معلم مشاهده‌گر مشاهدات و

■ مراحل میزگرد آموزشی ● تعیین موضوع آموزش

پیش از میزبان شدن برای یکی از بازدیدهای ماهانه، گروه میزبان (کارکنان مدرسه مورد بازدید) موضوع مشاهده را شناسایی و آن را به اعضای گروه بازدیدکننده پیشنهاد می‌کند تا در طول مشاهدات خود از کلاس درس، بر موضوع موردنظر تمرکز کنند. این موضوع همواره مشکلی آموزشی است که گروه میزبان می‌خواهد به‌منظور پیشرفت یادگیری

کلید واژه‌ها:

مشاهده،
تبادل
تجربه،
میزگرد
آموزشی

یادداشت‌های خود را با کل گروه مشاهده‌کننده در میان می‌گذارد. این کار کمک می‌کند اعضا تجربه‌های خود را به اشتراک بگذارند. آن‌ها می‌توانند این کار را به صورت نوبتی انجام دهند. برخی از نکاتی که لازم است هنگام بحث و گفت‌وگو مورد توجه قرار گیرند، عبارت‌اند از:

- مشاهده‌گران نباید آنچه را که در کلاس درس دیده‌اند با فردی خارج از گروه در میان بگذارند.
- مشاهده‌گران نباید تفسیرهایی را که در طول جلسه بحث و گفت‌وگو تهیه کرده‌اند با فردی خارج از گروه مطرح کنند.
- مشاهده‌گران نباید به معلم پیشنهادی ارائه دهند، مگر اینکه خود معلم صریحاً درخواست بازخورد کند.

زمانی که معلم مشاهده‌گر به نوبت تفسیرهای خود را از مشاهدات ارائه می‌دهند، بهتر است آن‌ها را به شکل نکات مثبت و منفی بیان کنند و علل بروز آن‌ها را نیز بگویند. برای مثال، مشاهده‌گر ممکن است فرض کند کلاس از مدیریت خوبی برخوردار بوده است، چرا که دانش‌آموزان از امور عادی و روزمره‌ای که باید انجام دهند، مطلع بودند (مثل بالا بردن دست برای پرسیدن، پرداختن از فعالیتی به فعالیت دیگر). معلم مشاهده‌گر ممکن است بگوید: «دانش‌آموزان خیلی مشغول بودند، زیرا معلم کلاس

تدریس بسیار زنده و سرشار از نشاطی را اجرا کرده است.»

سپس مشاهده‌کنندگان سؤالات و ابهاماتی را که در رابطه با فنون و روش‌های آموزش معلم کلاس وجود داشته است، طرح می‌کنند. برای مثال، ممکن است مشاهده‌گر تعجب کند که چرا معلم در تمام مدت درس، به جای اینکه به این طرف و آن طرف کلاس برود، جلوی کلاس ایستاد. در این مرحله، سایر مشاهده‌گران نیز، نظرات خود را بیان می‌کنند تا دیگران را در نکات مثبت و منفی یادداشت‌هایشان سهیم کنند.

این مرحله از میزگرد آموزشی با تشخیص و شناسایی تجربیات آموزشی توسط معلمان مشاهده‌گر، در حالی پایان می‌یابد که آن‌ها به استفاده از این تجربیات ادامه می‌دهند، زیرا خود مشاهده‌گر این بودند که چگونه معلمان به طور مؤثر از این تجربیات استفاده می‌کنند. برای مثال:

«قصد دارم از این به بعد در کلاس خود، هنگام پرسیدن سؤال از دانش‌آموزان، آن‌ها را به صورت تصادفی صدا بزنم. همچنین در نوع سؤالاتی که می‌پرسم تجدیدنظر کنم. زیرا بر سؤالات حافظه‌ای زیاد تأکید کرده و به قدر کافی دانش‌آموزان را به رقابت واداشته‌ام. بالاخره من به چند ایده جدید در مورد کارهای روزمره دست یافته‌ام که باید با شاگردانم آن‌ها را به انجام برسانم.»

هنگام بحث و بررسی مشاهدات، مشاهده‌گران لازم است از قضاوت‌های کلی و مبهم خودداری، و مسائل را دقیق مطرح کنند. مانند: «معلم از دانش‌آموزان پرسید که به چه مطالبی برای یادگیری مستقل خود نیاز دارند. او تعداد معدودی پاسخ دریافت کرد. دانش‌آموزان را چهار مرتبه در کلاس آزاد گذاشت تا به یادگیری مستقل و فردی بپردازند.»

در میان کلاس‌های متعددی که در مدرسه بازدید می‌شوند، لازم است الگوهایی که در بخش تجزیه و تحلیل به دست می‌آیند کاملاً روشن و واضح بیان شوند.

● اقدامات اصلاحی

آخرین مرحله میزگرد، تشخیص مرحله بعدی کار و اقدامات اصلاحی است. در این مرحله، اعضای گروه میزگرد می‌اندیشند که معلمان و مدیران برای اقدامات بعدی، بهبود سطح آموزشی و حل مشکلات موجود، به چه منابع و حمایت‌هایی

**مشارکت در
میزگرد آموزشی
به توسعه
صلاحیت‌های
حرفه‌ای معلمان
کمک می‌کند**

نیاز دارند. باز هم هر چه پیشنهادات دقیق‌تر و اختصاصی‌تر باشند، مفیدتر خواهند بود. پیشنهادات از طریق ارائه خلاصه‌ای یک صفحه‌ای از راهبردهای تحصیلی به معلمان و دانش‌آموزان داده می‌شود. گروه مشاهده‌کننده گزارش بازخوردی خود را برای کارکنان مدرسه آماده می‌کنند و به آن‌ها می‌گویند که یافته‌هایشان چیست. همچنین، از آن‌ها می‌خواهند فکر کنند چگونه می‌توانند کار خود را بهبود بخشند و اگر لازم باشد مداخله آموزشی کنند.

جدول مراحل اجرای میزگرد آموزشی

مرحله اول: موضوع تمرین	مرحله دوم: مشاهده	مرحله سوم: پرسش مشاهده‌گران	مرحله چهارم: بازسازی مجدد
مدرسه یک موضوع را برای مشاهده شناسایی می‌کند. موضوع مورد نظر لازم است: - با آموزش کلاسی مرتبط باشد. - مستقیماً قابل مشاهده باشد. - در کنترل مدرسه یا منطقه باشد و در مدت زمان واقعی امکان بهبود آن وجود داشته باشد. - حل آن توان زیادی را برای ایجاد تغییرات کیفی در مدرسه ایجاد کند. - معلم آن را به‌عنوان روشی برای یادگیری بپذیرد. - در مدرسه یا منطقه قابل دسترسی، کنترل و بهسازی باشد. - مورد توافق تمامی مشاهده‌گران باشد. - جزو اولویت‌های آموزشی باشد.	گروه‌های مشاهده‌گر اطلاعاتی را جمع‌آوری می‌کنند که توصیفی، قابل سنجش و اختصاصی هستند.	گروه‌های مشاهده‌گر در مورد داده‌های گردآوری شده در سه مرحله بحث می‌کنند: ۱. آنچه را دیده‌اند توصیف می‌کنند (توصیف مشاهدات). ۲. آنچه را دیده‌اند، تجزیه و تحلیل می‌کنند: چه الگوهایی را دیده‌اند؟ اطلاعات را چگونه دسته‌بندی کرده‌اند؟ ۳. آنچه را دانش‌آموزان یاد می‌گیرند، یادداشت می‌کنند (اگر شما دانش‌آموز این مدرسه بودید و هر کار که معلمان می‌گفت می‌کردید، چه نکاتی را می‌دانستید و قادر به انجام چه کارهایی بودید؟)	فکر بکر (بارش فکری). مرحله بعدی کار است؛ مثل: - در میان گذاشتن نظرات و پیشنهادات با معلمان دیگر؛ - ارائه پیشنهادات کاربردی در سطح منطقه؛ - تلفیق نظر و عمل از طریق بارش فکری؛ - اشتراک نظرات در سطح مدرسه و منطقه؛ - ارائه پیشنهاد

معلمان از طریق ایده‌ها و توجه مشاهده‌گران درمی‌یابند که چگونه تفکر و عمل آموزشی خود را بهبود بخشند

منابع

- Teitel, Lee (2009) "Improving Teaching and Learning Through Instructional Rounds", Harvard University Press, Article 157
- Maarzano, RobertJ (2011) "Art & Science of Teaching, Making the most of Instructional rounds", Educational Leadership, February, 2011.